

**Lahden oikeusaputoimisto**  
**Aleksanterinkatu 24 A 2 krs**  
**15140 Lahti**  
**Puhelin 010 366 0640**  
**Telekopio 010 366 0655**  
**Sähköposti lahti.oikapu@oikeus.fi**

**1(2)**

**Oikeusministeriölle**

**Asia: lausunto "edunvalvonnan ostopalvelut oikeusaputoimistoissa" - työryhmän mietintö 86/2010**

**Lausunnon antaja**

Liisa Törnwal  
Johtava julkinen oikeusavustaja  
Lahden oikeusaputoimisto  
Oikeusaputoimen johtaja, Kouvolan oikeusapupiiri

**Lausunnon sisältö**

Työryhmä on tehnyt perusteellista työtä ja tarkastellut ostopalveluasiasiaa useasta eri näkökulmasta.  
Tehdyn työn sisältöön ei lausunnonantajalla ole huomautettavaa.  
Ohessa joitakin ajatuksia kuitenkin erityisesti viraston ja piirin johtamisen näkökulmasta.

Valitettavasti tuottavuusohjelma 2 ja yleisen edunvalvonnan valtiolle siirtyminen osuivat samoihin aikoihin vuosille 2008-2009.  
Oikeusministeriön henkilöstövähennysten tarpeeksi tuottavuusohjelmassa määriteltiin 103 htv:tta, josta ministeriön johdon päätöksellä 90 htv:tta kohdistui yleiseen edunvalvontaan.  
Tämä merkitsi sitä, että jo yleisen edunvalvonnan sisääntulovaiheessa tiedossa oli lähes 20 % henkilöstövähennystarve.  
Huono alku uuden toiminnan kehittämiseksi ja henkilöstön sitoutumiselle oikeusaputoimistoissa.

Siirtymävaiheessa osa palveluista jäi entisten tuottajien hoidettavaksi ja vasta yksi aito kokemus kilpailutuksen kautta hankitusta palvelusta on saatu eikä senkään toimivuudesta vielä ole juurikaan kokemuksia.

Ostopalvelujen lisääminen varmasti auttaa tuottavuusohjelman henkilöstövähennystarpeeseen mutta aidon tuottavuuden lisäämisen ja järkevän oman toiminnan kehittämisen sekä taloudellisen ajattelun kannalta sillä ei ole paljoakaan tekemistä.

Tulosneuvotteluissa vuodelle 2011 sattumanvaraisesti henkilöstöpoistumien johdosta virastot joutuivat valitsemaan, tehdäänkö työt vähenevillä voimavaroilla (esim. Lahti) vai ryhdytäänkö kilpailuttamaan (esim. Hyvinkää ja Kotka), muita vaihtoehtoja vuodelle 2012 ei oikeusministeriö antanut.

Kuka tekee työt sillä aikaa kun kilpailutus on vireillä ns. "vaiheessa" ?  
Edunvalvonta on pitkäjänteistä työtä yhteistyössä päämiesten kanssa, joiden oma kyky hoitaa taloudellisia asioita on syystä tai toisesta puutteellinen.  
Näiden asiakkaiden kanssa ei sopisi kokeilla, löytyykö liiketaloudellisesti toimivista yrityksistä riittävästi sopivaa ammattitaitoa tuottaa edunvalvontapalveluita.

Sekä henkilöstön että päämiesten näkökulmasta tilanne on kaoottinen kun pitkään ollaan epätietoisia siitä, tehdäänkö edunvalvontatyöt omana työnä, väheneekö henkilökunta, kuka tekee mitään, miten toiminta järjestetään.

Erityisesti johtavien edunvalvojien asema muuttunee, jos virat vähenevät alle 10 henkilöön (Hyvinkää ja Kotka vert. Kouvola) ja lukuisia muitakin henkilöstön asemaan liittyviä kysymyksiä tulee ratkaistavaksi mahdollisten virkavähennysten vuoksi. Ongelmia tulee tuottamaan myös vähennystilanteessa se, sattuvatko poistujat olemaan yleisiä edunvalvojia vai edunvalvontasihteereitä.

Myös johtavien julkisten oikeusavustajien tilanne muuttuu, työtehtävät ja osaamisvaatimukset kasvavat kilpailutuksen myötä, samoin hallintoon kuluva ajankäyttö.

Lisäksi palkka saattaa alentua henkilöstövähennysten johdosta.

Sama tilanne kohtaa myös osasto-/hallintosihteereitä.

Motivaatio kehittää omaa toimintaa voi kyseenalaistua, samoin normaali henkilöstövaihtuvuus, jos tiedossa on, että uutta väkeä ei saa palkata vaan poistumat joko merkittävästi lisäävät työtaakkaa jäljellä oleville tai kilpailutukseen ryhtymistä.

Henkilöstömäärä vähenee, tuottavuus tuskin aidosti lisääntyy.

Markkinoilta hankittu palvelu sisältää yrittäjäriskiin liittyvän tuottovaatimuksen, kulujen lisäksi liikeyrityksen tulee tuottaa voittoa. Ostopalvelun vaihtoehtoa harkittaessa on huomioitava kustannusten kokonaiskasvu, 0-tulokseen ei yritystoiminnassa voi tyytyä.

Ostopalvelusopimukseen liittyy myös riski kulujen kasvamisesta myöhempinä vuosina. Omaa toimintaa ei olisi tuolloin enään ainakaan riittävästi eikä aitoa kilpailua markkinoilla ole toimijoiden puuttuessa. Näin syntyvät myyjän markkinat.

## **Yhteenveto**

Ostopalvelujen käyttö voi tietyissä tilanteissa palvella sekä päämiesten että yhteiskunnan tarpeita.

Tuottavuusohjelma ei saisi kuitenkaan vaikuttaa ratkaisuihin. Tuottavuuteen liittyvät henkilöstövähennykset tulee hoitaa omaa toimintaa aidosti kehittämällä, suunnitelmallisesti ja riittävän pitkällä aikavälillä.

Hätiköityjä ratkaisuja on myöhemmin kallis korjata.

Aidosti tulisi myös selvittää jonkun isomman, jo toimivan edunvalvontayksikön halu ja mahdollisuus yksityistyä.

Samoin suunnitelmiin tulisi ottaa vaihtoehdoksi esim. virastossa työskentelevä vuokrausfirman työntekijä suorittamaan päätösvaltaa edellyttämätöntä työtä, esim. laskujen teknistä maksua.

Tilat monissa paikoissa ovat jo olemassa, huoneiden tyhjeneminen ei vähennä kiinteitä kuluja ja edunvalvontapalkkiot kertyisivät tässä tapauksessa valtiolle.

Vaihtoehtoja on tehostaa toimintaa ja löytää aitoa hyötyä, suoraviivainen kilpailutuksen kautta tapahtuva ostopalveluiden hankinta ei suinkaan ole ainoa eikä paras vaihtoehto.

Lahdessa 24.3.2011

Liisa Törnwall  
johtava julkinen oikeusavustaja

oikeusaputoimen johtaja

